

Systematisk penningtvätt

Det pågår en omfattande organiserad brottslighet i Sverige med bas i den ryskspråkiga gemenskapen. Nätverk av hundratals företag används som brottsverktyg i penningtvättsupplägg och mångmiljonbelopp förs via svenska banker utomlands. Fenomenet är inte nytt utan den systematiska, välorganiserade brottsligheten är välkänd och har pågått i liknande form under lång tid och fortgår i stor omfattning. Brottsligheten som här beskrivs utgör en delmängd av cirka 200 misstankerapporter som har analyserats närmare. En fördjupad modusrapport¹ kompletterar bilden med en närmare beskrivning av infrastrukturer och finansiella avtryck som kan upptäckas för att myndigheter och privata aktörer ska kunna förhindra brottsligheten.

Omfattning, hot och konsekvens

Underrättelser rörande denna typ av brottslighet fortsätter komma till finanspolisen i stor omfattning från verksamhetsutövare. Uppgifterna visar att nätverk av flera hundra bolag används i omfattande penningtvättsupplägg.

Bolagen som används som brottsverktyg är verksamma på flera platser i Sverige och även utomlands, där bolag och representanter för bolagen verkar i bland annat Baltikum, Ukraina, Belarus och Polen. Verksamheternas utbredning är tydliga exempel på den organiserade brottslighetens internationella aktivitet. Information indikerar att styrningen är hierarkisk med ledarskikt, olika nivåer och förmågor av möjliggörare, utnyttjade individer och svart arbetskraft. Bolagen i nätverken omsätter flera hundra miljoner och mångmiljonbelopp tvättas och förs utomlands genom slussning via en mängd olika företagskonton. I penningtvättsuppläggen förekommer främst bolag inom eller med nära koppling till byggbranschen.

Den systematiska penningtvätten medför allvariga konsekvenser för det svenska samhället, dess ekonomi och näringsliv, framförallt inom byggsektorn där exempelvis konkurrensen snedvrids och en omfattande omsättning av bolag även ger en svårkontrollerad miljö. Problematiken är en del av den kriminella ekonomin som undergräver förtroendet för institutioner och rättssystemet. Sammantaget bedöms hotet, sårbarheterna och riskerna som höga.

Penningtvättsmodus

Nedan beskrivna tillvägagångssätt är exempel som har identifierats för den systematiska penningtvätten i den rysktalande miljön. Tillvägagångssätten kan ske enskilt eller integrerade, där samma typ av *slussbolag*² används som verktyg för flera modus. Sätten att tvätta pengar är inte unika, utmärkande är däremot omfattningen gällande antalet involverade bolag.

Tvätta brottsvinster från arbetslivskriminalitet

Förenklat tvättas brottsvinster från arbetslivskriminalitet (t.ex. skattebrott) genom att använda *slussbolag* och dess konton. Främst förekommer här *byggbolag* som har behovet och är köpare av penningtvättstjänsten, men uppgifter finns även om bolag inom andra sektorer. Byggbolagen köper in penningtvättstjänsterna från de organiserade brottsnätverken, men det finns även byggbolag som själva styrs av brottsnätverken. De byggbolag som enbart köper in penningtvättstjänsten behöver inte vara delaktiga eller ens känna till det större brottsupplägget.

¹ Systematisk penningtvätt inom den rysktalande organiserade brottsligheten, november 2024.

² Det som här benämns *slussbolag* kan även benämnas *fakturaskrivande bolag* eller *skalbolag*. Slussbolagen kan här ha flera användningsområden; slussning av pengar via dess företagskonton, administrativ funktion som utställare av fakturor och intyg, verksamhet med personaluthyrning är några exempel.

Byggbolagen, kunden, kan verka tillsynes legalt, men integrerar kontinuerligt svarta pengar i den legala verksamheten. Byggbolagen kan även avsiktligt förbrukas som brottsverktyg genom att successivt maximera andelen svarta pengar i bolagets ekonomi för att sedan avvecklas innan upptäckt.

Upplägget syftar till att möjliggöra storskalig penningtvätt genom svåröverskådliga transaktionskedjor där de verkliga huvudmännen döljs bakom utnyttjade identiteter. Inte sällan förs brottsvinster utomlands.

Systematisk penningtvättstjänst – till kunder med behov av kontanter

För att ett bolag ska kunna avlöna svart arbetskraft uppstår behov av kontanter. Genom ett upplägg där bolaget betalar osanna fakturor utställda av ett *slussbolag*, ofta inom byggsektorn, möjliggörs köp av kontanter. Upplägget ger upphov till en tillsynes legal transaktion där en fakturabetalning sker mellan bankkonton. Bolaget är här en köpare av ett penningtvättsupplägg som tillhandahålls av brottsnätverket.

Fakturaunderlaget ger legitimitet åt transaktionen och kan användas i bolagens redovisning eller vid förfrågningar från verksamhetsutövare. Det kan även skräddarsys för att passa kundens verksamhet och således minska risken för misstanke.

Det osanna fakturaunderlaget kan även skapas reaktivt vid en förfrågan från exempelvis bank. Användandet av ett köpt slussbolag kan dessutom förstärka legitimiteten i fakturaunderlaget på grund av en etablerad bankhistorik. Transaktionerna möjliggör att betala vita löner till personer som inte utför tjänster, medan kontanterna, svart betalas ut till icke anställda på papperet.

Betalningen av den osanna fakturan slussas genom ett stort antal målvaktskonton tillhörande andra slussbolag både i Sverige och utomlands. Även handel och export av bilar förekommer, vilket frigör kontanter att användas i uppläggen. En viss procentandel utgår som betalning för penningtvättstjänsten.

Utmärkande för brottsnätverken

Nedan ses exempel som är utmärkande för penningtvättande brottsnätverk inom den rysktalande miljön som analyserats närmare här. Gemensamt är framförallt omfattningen av antalet involverade bolag, utnyttjade individer och BankID:n.

- Tillgång till flera hundra bolag som kan användas som brottsverktyg för t.ex. slussning och utställande av osanna fakturor.
- Övertagande och/eller uppköp av bolag med kredithistorik genom bl.a. bolagsförmedlare eller svensk- och ryskspråkiga digitala plattformar. De nya bolagen finns på vänt och ersätter systematiskt de förbrukade³ bolagen.
- Distansering från brottsuppläggen genom utnyttjande av individer i form av konto-, företags- och styrelsemålvakter, dvs. formella roller för de slussbolag som utgör kärnan i penningtvättsuppläggen.
- Tillgång till flera hundra utnyttjade individers BankID:n som möjliggör hantering av brottsvinster på företagskonton. Kluster av BankID:n kan inte sällan kopplas till gemensamma adresser och enheter.
- Användande av administrativa enheter, så kallade "fakturafabriker" för storskalig produktion av osanna fakturor, underlag, intyg etc.

³ Bolagen kan anses förbrukade då t.ex. krav på årsredovisning ställs eller då verksamhetsutövare börjar ställa frågor kring transaktioner.

- Verksamhet inom eller med koppling till byggbranschen.

Riskindikatorer

Dessa riskindikatorer riktas främst mot verksamhetsutövare i form av banker, då kontoanvändandet är en central del i nätverkens modus. Indikatorerna har för avsikt att hjälpa banker att själva identifiera nätverk i sin kundstock och agera.

Bolag:

- Frekventa byten av styrelseledamöter
- Styrelseledamöter har flera uppdrag i liknande bolag
- Utnyttjade identiteter i styrelse och som fullmaktshavare
- Företrädare från ryskspråkiga länder eller utvandrade dit
- Företagets sätesadress på annan ort än styrelseledamöter
- Sätessadress eller postbox delas med flera andra företag
- Nyligen bytt verksamhetsbeskrivning eller företagsnamn
- Verksamhet inom eller relaterad till byggsektorn
- Kontantintensiv och/eller tjänsteintensiv verksamhet
- Ingen riktig verksamhet tycks bedrivas
- Bolaget är köpt från bolagsförmedlare
- Nystartat bolag utan transaktioner (i väntan på att användas)
- Kort livslängd på bolaget
- Omsättning som inte stämmer överens med verksamheten, fördelning över år, storlek på transaktioner etc.
- Transaktioner med oklar koppling till verksamheten
- Slussbeteende till andra bolag
- Bankkonton med möjlighet till internationella transaktioner
- Ökad omsättning efter styrelsebyte, kan ske genom stora transaktioner
- Fakturor från fakturaskrivande bolag; ex: stavfel, samma layout trots olika bolag

Utnyttjade identiteter:

- Flertalet skrivna på samma adress, både bolag och individer
- Nyligen in- eller utvandrat från östeuropeiskt land
- Regelbundna adressbyten
- Många styrelseuppdrag och/eller bolagsengagemang
- Kontantuttag
- Står på flertalet bilar
- Många BankID:n kan kopplas till samma adresser eller enheter

Övrigt:

- Biltransaktioner, skenförsäljningar eller export av bilar utomlands
- Förfrågningar om kunder från andra myndigheter
- Insättning och uttag har samma summa
- Överföringar från privatkonton är markerade "lön" eller "lån"
- Lön från flera olika bolag
- Transaktioner som inte stämmer med taxerad inkomst
- Kontofullmakt utan synlig koppling till bolaget
- Lågt saldo men hög omsättning på kontot
- Gemensamma bokförings- eller redovisningsbyråer

Finanspolisen Epost: fipo@polisen.se